

Datum van
inontvangstneming

:

12/05/2017

Zaak C-118/17

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

7 maart 2017

Verwijzende rechter:

Budai Központi Kerületi Bíróság (Hongarije)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

9 januari 2017

Verzoekende partij:

██████████

Verwerende partij:

ERSTE Bank Hungary Zrt.

De Budai Központi Kerületi Bíróság (rechter in eerste aanleg voor het centrum van Boeda) geeft de volgende

[omissis] BESCHIKKING

In de zaak betreffende verzet tegen gedwongen tenuitvoerlegging tussen ██████████ verzoekster, en **ERSTE Bank Hungary Zrt.**, verweerster, verzoekt de verwijzende rechter het Hof van Justitie van de Europese Unie (hierna: „Hof”) om een prejudiciële beslissing krachtens artikel 267 VWEU [omissis – aspecten van nationaal procesrecht], met schorsing van de behandeling van de zaak tot de prejudiciële procedure is beëindigd.

[omissis] [aspecten van nationaal procesrecht]

[omissis] [persoonsgegevens verwijzende rechter]

Ingeval de procedure wordt voortgezet, stuurt de verwijzende rechter het Hof ter informatie de beslissing toe waarmee het hoofdgeding wordt beëindigd.

Aan het Hof worden de volgende vragen voorgelegd:

1) Moet [dictum 3] van het arrest van het Hof in zaak C-26/13 aldus worden uitgelegd dat de nationale rechter de ongeldigheid van een beding in een overeenkomst tussen een verkoper en een consument ook dan kan verhelpen wanneer voortzetting van de overeenkomst de economische belangen van de consument schaadt?

2) Is het verenigbaar met de bevoegdheid die aan de Europese Unie is toebedeeld ter waarborging van een hoog niveau van consumentenbescherming en met de algemene Unierechtelijke beginselen van gelijkheid voor de wet, non-discriminatie, het recht op een doeltreffende voorziening in rechte en het recht op een eerlijk proces, dat het parlement van een lidstaat bij wet privaatrechtelijke overeenkomsten wijzigt die behoren tot soortgelijke categorieën en zijn gesloten tussen een verkoper en een consument?

2/a) Indien de vorige vraag bevestigend wordt beantwoord, is het verenigbaar met de bevoegdheid die aan de Europese Unie is toebedeeld ter waarborging van een hoog niveau van consumentenbescherming en met de algemene Unierechtelijke beginselen van gelijkheid voor de wet, non-discriminatie, het recht op een doeltreffende voorziening in rechte en het recht op een eerlijk proces, dat het parlement van een lidstaat bij wet verschillende onderdelen van in buitenlandse valuta uitgedrukte leningsovereenkomsten wijzigt om de consumenten te beschermen, maar zodoende een resultaat bereikt dat in feite indruist tegen de rechtmatige belangen inzake bescherming van de consument, aangezien de leningsovereenkomst na die wijzigingen geldig blijft en de consument de kosten moet blijven dragen die voortvloeien uit het wisselkoersrisico? **[Or. 2]**

3) Is het, wat overeenkomsten tussen een verkoper en een consument betreft, verenigbaar met de bevoegdheid die aan de Europese Unie is toebedeeld ter waarborging van een hoog niveau van consumentenbescherming en met de algemene Unierechtelijke beginselen van het recht op een doeltreffende voorziening in rechte en van het recht op een eerlijk proces in aangelegenheden van civielrechtelijke aard, dat de raad voor uniformisering van de hoogste rechterlijke instantie van een lidstaat de beslissingen van de aangezochte rechter stuurt door middel van „beslissingen ten behoeve van een uniforme uitlegging van het recht”?

3/a) Indien de vorige vraag bevestigend wordt beantwoord, is het verenigbaar met de bevoegdheid die aan de Europese Unie is toebedeeld ter waarborging van een hoog niveau van consumentenbescherming en met de algemene Unierechtelijke beginselen van het recht op een doeltreffende voorziening in rechte en van het recht op een eerlijk proces in aangelegenheden van civielrechtelijke aard, dat de raad voor uniformisering van de hoogste rechterlijke instantie van een lidstaat de beslissingen van de aangezochte rechter stuurt door middel van „beslissingen ten behoeve van een uniforme uitlegging van het recht”, wanneer de rechters niet op een transparante wijze en volgens vooraf vastgestelde regels tot lid van de raad voor uniformisering worden benoemd, de procedure voor die raad niet openbaar is en achteraf niet kan worden achterhaald hoe die raad te werk is gegaan, dat wil

zeggende op welke deskundigenverklaringen en rechtsgeleerde publicaties hij zich heeft gebaseerd en wat het stemgedrag (voor- of tegenstem) van de verschillende leden was?

Feiten

Op 24 mei 2007 sloot verzoekster (schuldenares) met de verwerende bank een lening af ter financiering van de aankoop van een woning in de vorm van een consumentenovereenkomst in Zwitserse frank (CHF). Het geleende bedrag beliep 115 573 CHF voor een beschikbaar gesteld bedrag van 14 734 000 HUF, dat in Hongaarse forint moest worden afgelost op de in de overeenkomst bepaalde dag tegen de dan geldende dagkoers CHF-HUF. Verzoekster droeg het wisselkoersrisico. De rentevoet was variabel.

De overeenkomst tussen partijen werd vastgelegd in een notariële akte zodat zij bij in gebreke blijven van de schuldenares, bij ontbinding van de overeenkomst of ingeval andere omstandigheden zich zouden voordoen, direct uitvoerbaar was zonder dat de schuldenares eerst voor een Hongaarse rechter diende te worden gedaagd.

Op 12 april 2016 heeft de notaris de formule van tenuitvoerlegging op de door hem verleden akte aangebracht, en daarmee executie gelast. [omissis – referentienummer]

Verzoekster (schuldenares) heeft verzet gedaan tegen de gedwongen tenuitvoerlegging door de bank (executante). Daarbij voerde zij aan dat de overeenkomst nietig was aangezien daarin, in strijd met § 213, lid 1, onder c), van de 1996. évi CXII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról (wet nr. CXII van 1996 op de kredietinstellingen en de financiële ondernemingen; hierna: „Hpt.”), het zogenoemde „rente-ecart” niet was vermeld, dat wil zeggen het verschil tussen de wisselkoers die geldt op het ogenblik waarop het krediet beschikbaar wordt gesteld en de wisselkoers die geldt bij aflossing.

Verweerster heeft verzocht om afwijzing van het verzet.

In casu zijn de beslissingen van toepassing die de Kúria (hoogste rechterlijke instantie, Hongarije) heeft gegeven ten behoeve van een uniforme uitlegging van het civiele recht. Eén van die – voor de rechterlijke instanties bindende – beslissingen is beslissing nr. 6/2013 PJE (waarvan met name de punten 4 en 5 relevant zijn). In punt 4 overweegt de Kúria dat de rechter die vaststelt dat de overeenkomst ongeldig is en bij wie een (tegen)eis wordt ingediend tot toepassing van de wettelijke sancties, allereerst moet proberen de overeenkomst aldus uit te leggen dat zij geldig is, tenzij de grond voor ongeldigheid kan worden weggenomen of om een andere reden is weggefallen. Volgens punt 5 kan een consumentenovereenkomst waarvan een beding door de rechter ongeldig wordt bevonden niettemin voortbestaan [Or. 3] zonder dat ongeldige onderdeel, aangezien dat beding niet langer gevolgen sorteert; de overige, niet-gewijzigde bedingen van de overeenkomst blijven bindend voor de partijen.

[omissis] [aspecten van nationaal procesrecht]

MOTIVERING

Voor de gestelde vragen zijn de volgende nationale rechterlijke beslissingen en bepalingen van nationaal recht en van Unierecht relevant.

Unierechtelijke bepalingen en rechtspraak

Artikel 267 VWEU; artikel [153], lid 1, onder a) en b), en lid 2, EG-Verdrag (voorheen artikel 129 A, thans artikel 169 VWEU); artikel 7, leden 1 en 2, en artikel 8 van richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten; overweging 47 van richtlijn 2008/48/EG van het Parlement en de Raad van 23 april 2008 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van richtlijn 87/102/EEG van de Raad; artikelen 20, 21, 38 en 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (PB 2012, C 326, blz. 2); arresten Hof in zaak C-26/13 [REDACTED] ECLI:EU:C:2014:282] en in zaak C-42/15 [Home Credit Slovakia, ECLI:EU:C:2016:842], [dictum 4].

Nationale bepalingen en rechtspraak

§ 213, lid 1, Hpt. luidt als volgt:

„Een met een consument gesloten leningsovereenkomst ter financiering van de aankoop van een woning is nietig wanneer daarin geen melding wordt gemaakt van

[...]

c) het totale bedrag van de met de overeenkomst verband houdende kosten, met inbegrip van rente, bijkomende kosten en bedrag daarvan op jaarbasis, uitgedrukt in een percentage,

[...].”

§ 34, lid 1, van de 2011. évi CLXI. törvény a bíróságok szervezetről és igazgatásáról (wet nr. CLXI van 2011 betreffende de organisatie en het beheer van de gerechten; hierna: „wet nr. CLXI van 2011”) bepaalt:

„Binnen de Kúria wordt een raad gevormd ter uniformisering van het strafrecht, het civiele recht en het handelsrecht (gevoegde kamers), en het bestuursrecht en het arbeidsrecht (gevoegde kamers). Die raad wordt voorgezeten door de president van de Kúria, zijn vicepresident, een kamerpresident of een vicepresident van een kamer. De raad bestaat uit zijn voorzitter en vier andere, door de voorzitter gekozen leden.”

§ 37, lid 1, tweede zin, van wet nr. CLXI van 2011 luidt:

■

„De raad voor uniformisering houdt zitting met gesloten deuren. Behalve de leden ervan kunnen echter ook de verzoeker, de procureur-generaal en eenieder die wordt opgeroepen aan de zitting deelnemen.”

§ 38, lid 1, van wet nr. CLXI van 2011 bepaalt:

„De voorzitter van de raad voor uniformisering van het recht leidt de zitting. Nadat de zitting is geopend, vat de voorzitter [Or. 4] of de rechter-rapporteur het verzoek en de inhoud van de principekwestie waarover moet worden beslist, samen. Elke deelnemer aan de zitting mag het woord nemen. De verzoeker kan zijn verzoek wijzigen of intrekken zolang geen beslissing ten behoeve van een uniforme uitlegging van het recht is gegeven.”

§ 39, lid 1, van wet nr. CLXI van 2011 luidt als volgt:

„De voorzitter van de raad voor uniformisering kan een verzoek dat is ingediend door een daartoe onbevoegd persoon afwijzen zonder uitspraak ten gronde te doen.”

§ 25 van de Alaptörvény (Hongaarse grondwet) luidt:

„3) De Kúria waarborgt [omissis] de uniforme toepassing van het recht door de rechterlijke instanties en geeft beslissingen ten behoeve van een uniforme uitlegging van het recht waaraan de rechterlijke instanties zijn gebonden.”

§ 24, lid 1, onder c), van wet nr. CLXI van 2011 bepaalt:

„De Kúria [...]

c) geeft beslissingen ten behoeve van een uniforme uitlegging van het recht waaraan de rechterlijke instanties zijn gebonden.”

Beslissing nr. 6/2013 PJE van de Kúria ten behoeve van een uniforme uitlegging van het civiele recht

Volgens punt 4 moet de rechter die vaststelt dat de overeenkomst ongeldig is en bij wie een (tegen)eis wordt ingediend tot toepassing van de wettelijke sancties, allereerst proberen de overeenkomst aldus uit te leggen dat zij geldig is, tenzij de grond voor ongeldigheid kan worden weggenomen of om een andere reden is weggevallen. Volgens punt 5 kan een consumentenovereenkomst waarvan een beding door de rechter ongeldig wordt bevonden niettemin voortbestaan zonder dat ongeldige onderdeel, aangezien dat beding niet langer gevolgen sorteert; de overige, niet-gewijzigde bedingen van de overeenkomst blijven bindend voor de partijen.

Alle hierna genoemde wetten:

2014. évi XXXVIII. törvény [a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes

kérdések rendezéséről (wet nr. XXXVIII van 2014 tot regeling van bepaalde kwesties in verband met de beslissing van de Kúria ten behoeve van een uniforme uitlegging van het civiele recht betreffende door kredietinstellingen gesloten leningsovereenkomsten)], 2014. évi XL. törvény [a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről (wet nr. XL van 2014 houdende regels voor de afrekening waarin is voorzien bij wet nr. XXXVIII van 2014 [...], alsook verschillende andere bepalingen)], 2014. Evi LXXVII. törvény [az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről (wet nr. LXXVII van 2014 tot regeling van kwesties betreffende de wijziging van de munteenheid waarin bepaalde leningsovereenkomsten zijn uitgedrukt en houdende regels inzake rente)].

Analyse van de nationale rechter

Eerste vraag

Volgens [dictum 3] van het arrest van het Hof in zaak C-26/13 kan de nationale rechter de ongeldigheid van een overeenkomst verhelpen.

De hoogste rechterlijke instantie van Hongarije legt dat arrest aldus uit dat de nationale rechters de ongeldigheid van een leningsovereenkomst hoe dan ook moeten (!) verhelpen.

Zou in het onderhavige geval worden erkend dat de leningsovereenkomst gevolgen teweegbrengt, dan zou dat ertoe leiden dat de consument, nu de overeenkomst geldig is, de verliezen blijft dragen die het gevolg zijn van het wisselkoersrisico. Het is evenwel duidelijk dat de consument een vordering heeft ingesteld tegen de bank omdat hij geen dergelijke verliezen **[Or. 5]** meer wilde lijden en omdat hij de gedwongen tenuitvoerlegging van een buitensporig hoge schuldvordering van de bank wilde verhinderen. Het zou dan ook indruisen tegen de economische belangen van de consument indien de verwijzende rechter de in een vreemde valuta uitgedrukte leningsovereenkomst als geldig zou beschouwen.

Gelet op het voorgaande kan men zich afvragen of dictum 3 van het arrest van het Hof in zaak C-26/13 aldus moet worden uitgelegd dat de nationale rechter de ongeldigheid van een beding in een overeenkomst tussen een verkoper en een consument ook dan kan verhelpen wanneer de voortzetting van de overeenkomst de economische belangen van de consument schaadt.

Overeenkomstig artikel 169, lid 1, VWEU is het de taak van de verwijzende rechter de economische belangen van de consumenten te beschermen.

Vragen 2 en 2/a

■

In 2014 heeft het Hongaarse parlement meerdere wetten aangenomen die de inhoud van de betrokken, in een vreemde valuta uitgedrukte leningsovereenkomst hebben gewijzigd (wetten nrs. XXXVIII, XL en LXXVII van 2014).

Ten gevolge van die verschillende wijzigingen zijn uit de overeenkomst de bepalingen geschrapt die het de bank mogelijk maakten om haar eigen aan- en verkoopkoers van de vreemde valuta te bepalen. Aangezien die bepalingen werden geschrapt, kon de bank geen kosten meer in rekening brengen voor deviezentransacties (koersverschil).

Een ander gevolg van die wetswijzigingen is dat de consument niet langer met succes kan aanvoeren dat de bank bepaalde kosten verhult. De wetswijzigingen hebben ertoe geleid dat de verwijzende rechter de in een vreemde valuta uitgedrukte leningsovereenkomst niet langer ongeldig kan verklaren aangezien de wetgever een einde heeft gemaakt aan de situatie die een grond voor ongeldigheid opleverde. Het optreden van de wetgever leidt ertoe dat de leningsovereenkomst geldig is en dat de consument de uit het valutarisico voortvloeiende financiële lasten moet dragen, hoewel ten tijde van de sluiting van dit soort overeenkomsten, § 213, lid 1, onder c), Hpt., in de destijds geldende versie, een regeling van nationaal recht (nietigheid, geen rente en kosten) had ingevoerd waarover het Hof zich heeft uitgesproken in dictum 4 van zijn arrest in zaak C-42/15 betreffende niet-hypothecaire kredieten.

Het is duidelijk dat het Hongaarse parlement de inhoud van de leningsovereenkomsten heeft gewijzigd met de bedoeling de uitspraken van de aangezochte rechters in het voordeel van de banken te laten uitvallen.

Volgens de Magyarország Alkotmánybírósága (grondwettelijk hof van Hongarije) wordt de Hongaarse grondwet niet geschonden wanneer civielrechtelijke rechten en plichten worden vastgelegd bij een door het parlement aangenomen wet (beslissing nr. AB 33/2015).

Gelet op een en ander rijst de vraag of artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie zich er al dan niet tegen verzet dat het parlement van een lidstaat privaatrechtelijke overeenkomsten bij wet wijzigt. Volgens artikel 47 van het Handvest kunnen alleen de rechterlijke instanties rechten en verplichtingen van civielrechtelijke aard vaststellen. De parlementen van de lidstaten kunnen dat dus niet, en als zij dat tóch doen, teneinde de wezenlijke en rechtmatige belangen van de consumenten te beschermen nadat de socio-economische omstandigheden onverwachts zijn gewijzigd (zie vraag 2/a) **[Or. 6]**, dan mag een dergelijke wet, in haar geheel beschouwd en mede rekening houdend met de gewijzigde rechtsgevolgen die zij teweegbrengt, geen afbreuk doen aan de regelingen die zijn ingevoerd ter bescherming van de consumenten van de Europese Unie.

Vragen 3 en 3/a

De hoogste rechterlijke instantie van Hongarije heeft in de afgelopen jaren verschillende beslissingen over in vreemde valuta opgestelde leningsovereenkomsten gegeven die bindend zijn voor de verwijzende rechter (zogenoemde beslissingen ten behoeve van een uniforme uitlegging van het civiele recht: beslissingen nrs. 6/2013 PJE van 16 december 2013, 2/2014 PJE van 16 juni 2014, en 1/2016 PJE van 6 juni 2016).

Volgens punt 4 van beslissing nr. 6/2013 PJE mag de aangezochte rechter de betrokken leningsovereenkomst niet ongeldig (nietig) verklaren.

Voor de vaststelling van beslissingen ten behoeve van een uniforme uitlegging van het civiele recht maakt de hoogste rechterlijke instantie van Hongarije gebruik van een bijzondere procedure.

Dergelijke beslissingen worden gegeven door speciaal daartoe gevormde „raden”. De voorzitters beslissen op eigen gezag over de samenstelling van de betrokken raden en de leden ervan (§ 34, lid 1, van wet nr. CLXI van 2011). Er wordt niet gewerkt volgens een vooraf opgesteld schema.

De procedure die wordt gevolgd door de raden die uitspraak doen ten behoeve van een uniforme uitlegging van het civiele recht is niet openbaar (§ 37, lid 1, tweede zin, van wet nr. CLXI van 2011).

In de praktijk valt achteraf niet te achterhalen hoe een dergelijke raad concreet te werk is gegaan, dat wil zeggen op welke deskundigenverklaringen en rechtsgeleerde publicaties hij zich heeft gebaseerd en wat het stemgedrag (voor- of tegenstem) van de verschillende leden was.

Tijdens de procedure mogen de betrokken partijen geen standpunt innemen en mogen zij evenmin een vordering instellen (§ 38, lid 1, en § 39, lid 1, van wet nr. CLXI van 2011).

Een beslissing van de raden ten behoeve van een uniforme uitlegging van het civiele recht is bindend voor de verwijzende rechter, zodat hij daar niet van kan afwijken (§ 25, lid 3, van de Hongaarse grondwet, § 24, lid 1, onder c), van wet nr. CLXI van 2011).

Gelet op een en ander rijst de vraag of de artikelen 20, 21, 38 en 47 van het Handvest van de grondrechten van de Unie zich er al dan niet tegen verzetten dat de hoogste rechterlijke instantie van Hongarije de door de verwijzende rechter te geven beslissingen stuurt door middel van „beslissingen ten behoeve van een uniforme uitlegging van het civiele recht”.

In de Duitse Democratische Republiek, een communistische dictatuur, bepaalde het Oberste Gericht (hoogste rechterlijke instantie) de rechtspraak van de overige rechterlijke instanties van de DDR niet alleen door middel van beslissingen in individuele zaken – mogelijke precedents –, maar ook bij wege van beslissingen ten behoeve van een uniforme uitlegging van het civiele recht.

■

Indien de derde vraag niettemin bevestigend moet worden beantwoord, blijft twijfel bestaan (vraag 3/a.) of beslissingen die ten behoeve van een uniforme uitlegging van het civiele recht worden gegeven tijdens de hierboven beschreven procedure, die noch transparant noch rechtvaardig is, verenigbaar zijn met het Unierecht.

Wanneer beslissingen ten behoeve van een uniforme uitlegging van het civiele recht worden gegeven, is noch de rechtsgang bij de wettelijk bepaalde rechter noch naleving van de vereisten van een eerlijk proces gewaarborgd. Hoewel de procedure ten behoeve van een uniforme uitlegging van het recht niet contradictoir is, loopt zij uit op een beslissing die bindend is voor rechters die in contradictoire procedures kennisnemen van geschillen.

Volgens de punten 69 tot en met 75 van het standpunt over wet nr. CLXII van 2011 betreffende de rechtsstatus en de bezoldiging van rechters en wet nr. CLXI van 2011 betreffende de organisatie en het beheer van de gerechten in Hongarije, dat de Commissie van Venetië heeft bepaald tijdens haar 90e plenaire zitting (Venetië, 16-17 maart 2012), zijn de beslissingen die in Hongarije worden gegeven in het kader van de zogeheten uniformiseringsprocedure betwistbaar uit het oogpunt van de rechten van de mens (document beschikbaar op: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD%282012 %29001 cor-f](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD%282012%20001cor-f)).

Aangezien de bescherming van de consument tot de bevoegdheid van de Europese Unie behoort, is het Hof tevens bevoegd om uitspraak te doen over de vraag of de algemene Unierechtelijke beginselen (Handvest van de grondrechten) van het recht op een doeltreffende voorziening in rechte en een eerlijk proces in acht zijn genomen.

Boedapest, 9 januari 2016

[omissis]

[ondertekeningen]

[omissis]